

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia

Klaverikunst

Mihkel Poll

Kavas

Chopin, Ravel, Bartók

17.04.2024 – 19.00

EMTA suur saal

Koostöös Postimehe Fondiga

*SA Postimehe Fondi ja Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia koostöös sündiv uus kontserdisari „**Klaverikunst**“ toob lavale rahvusvaheliselt tunnustatud klaverikunstnikud, kelle esituses kõlab eri ajastute kaunis ja virtuoosne klaverimuusika. Sarja eesmärgiks on avada publikule klaverikunsti ilu kogu selle mitmekesisuses ja rikkuses, pakkudes võimalust nautida klaverimuusika kuldvarasse kuuluvaid teoseid hinnatud pianistide esituses.*

Fryderyk Chopin (1810–1849)

Nokturnid *op.* 9

nr 1 b-moll

nr 2 Es-duur

nr 3 H-duur

Skertso nr 4 E-duur *op.* 54

Valss As-duur *op.* 42

Ballaad nr 4 f-moll *op.* 52

Vaheaeg

Maurice Ravel (1875–1937)

„Öine Gaspard“ („Gaspard de la nuit“, 1908)

I „Undiin“ („Ondine“)

II „Völlas“ („Le Gibet“)

III „Scarbo“

Béla Bartók (1881–1945)

„Vabas õhus“ („Szabadban“) Sz. 81 (1926)

I „Trummide ja vilepillidega“

II „Barkarool“

III „Torupillid“

IV „Ööhääled“

V „Ajujaht“

Mihkel Poll (klaver)

Fryderyk Chopin (1810–1849) on helilooja, kelle looming on valdavalt kirjutatud klaverile. Ta suutis klaverikunsti kaudu peegeldada inимtunnete rikkust viisil, mis on tänapäevani teinud tema muusika samavõrra armastatuks nii interpretide kui publiku poolt. Oma teostes ühendab Chopin romantiliselt vaba väljenduse ning klassikalised vormiprintsiibid. Kuigi Chopin andis uue sisulise tähenduse ja elujõu mitmetele juba eksisteerinud žanritele (näiteks ballaad ja skertso said tema loomingus senisest hoopis uue kaalukuse), siis erinevalt näiteks tema kaasaegsest klaverivirtuoosist ja heliloojast Franz Lisztist ei uuendanud Chopin klassikalisi vorme (näiteks Chopini klaverikontserte võib suurepäraselt kasutada klassikalise kontserdivormi eeskujudena).

Eredaks näiteks Chopini poeetilisest väljendusviisist on tema **nocturnid**. Chopini eeskujuks selles vallas oli liiri helilooja John Field, keda peetakse nocturni kui instrumentaalžanri rajajaks. Chopin hindas kõrgelt Fieldi loomingut ning viimase nocturnid olid Chopinile otseseks eeskujuks. Sarnaselt Fieldile on Chopini nocturnides esiplaanil erakordselt kaunid meloodiad, kus on tunda muuhulgas ooperihelilooja Vincenzo Bellini *bel canto* aariate mõjutusi. Chopini eluajal ilmunud nocturnid on grupeeritud kahe- või kolmekaupaga väikestesse tsükklitesse, mida võib vaadelda ka mõtteliste tervikutena. Kontserdil kõlavad **nocturnid op. 9** on esimesed helilooja eluajal ilmunud selle žanri teosed, kuigi Chopin oli nocturne tegelikult kirjutanud juba varem.

Skertso mõiste muusikas tuli esmakordselt kasutusele barokiajal ning tähistas mängulises maneeris muusikateost (itaaliakeelne sõna *scherzo* tähendab tõlkes „nali“). Klassitsismiajastust alates hakkas skertso tihti asendama menuetti sonaatides, sümfooniates ja keelpillikvartetides, kuid samuti hakkasid heliloojad kirjutama skertsosid iseseisvate lühipaladena. Chopini loomingus omandas skertso hoopis uue tähenduse, kasvades mõõtmelt ja kaalukuselt romantiliseks suurvormiks. Chopin jäi truuks klassikalisele vormile – nii klassitsismiajastu skertso kui need, mida löi

Chopin, on ABA-vormis, kus äärmistele osadele vastandub kontrastse keskmise osa muusikaline materjal. Kui Chopini esimesed kolm skertsot on kõik minooris ning lähevad väga kaugele skertso mõiste algsest tähendusest, siis tema viimane **skertso E-duur op. 54** on mažooris ning eristub teistest oma võluvalt mängulise väljendusega. Kontrastses, traagilise alatooniga B-osas leiab tõestust helilooja ainukordne meloodiaand.

Chopini loomingus on oluline koht erinevatel tantsuvormis teostel. Mitmed neist, nagu polonees, masurka ja krakovjakk on otseselt seotud helilooja sünnimaa Poolaga. Samuti on nende hulgas mitmeid 19. sajandil populaarseid tantsu nagu ekossees ja valss. Chopini valsid ei ole mõeldud tantsimiseks, vaid annavad muusikas edasi tantsu pidulikkude karakterit ning valssiga kaasas käivat aristokraatlikku sära. Majesteetlik **valss As-duur op. 42** on üks Chopini ulatuslikemaid, sisaldades nii lüürikat kui dramaatikat ning tuues kuulajani romantilise klaverimängu virtuoossuse kogu selle mitmekesisuses.

Ballaad romantismiajastu instrumentaalvormina arenes välja eelkõige just Chopini loomingus. Ta on kirjutanud neli ballaadi, mis kõik kuuluvad klaverimuusika enim esitatavate teoste hulka. **Ballaad f-moll op. 52** on neist kõige komplitseeritum, teose ülesehituses ühendab Chopin sonaadi- ja variatsioonivormi ning kasutab palju polüfooniat ja kontrapunkti. Vaatamata vaid veidi üle kümneminutisele pikkusele on f-moll ballaad sisuliselt erakordselt kaalukas, selles võib näha kumamas vastu inimelu kogu selle emotsionaalses sügavuses ning rikkuses.

Chopini looming ning klaverikäsitlus avaldas tugevat mõju järgnevate põlvete heliloojatele ning muusikavooludele. Tema tundlik ning erakordset kõla- ning ülemhelderikkust taotlev klaverikäsitlus inspireeris impressionistidest heliloojaid, kelle hulka kuulub ka **Maurice Ravel** (1875–1937). Ravel esitas Chopini teoseid muuhulgas Pariisi Konservatooriumi

sisseastumiskatsetel ning Raveli klaveriteostes on tunnetatav Chopini klaverikäsitluse mõju.

Raveli oluliseks inspiratsiooniallikaks oli kaasaegsete kirjanike ja luuletajate looming. Lisaks prantsuse poetide Mallarmé ja Baudelaire'i luulele, vaimustus ta Ameerika kirjaniku Edgar Allan Poe uusgooti stiilis loomingust. Ravel on hiljem öelnud, et mis puutub kompositsioonitehnikasse, siis oli tema õpetajaks just Edgar Allan Poe. Kaasaegsete poetidega suheldes sattus Raveli tähelepanu fookusse mõnikümmend aastat varem surnud prantsuse kirjaniku Aloysius Bertrand'i looming, kelle luulekogu „Öine Gaspard“ 1842. aastal esmakordselt postuumselt avaldati. 1908. aastal andis Ravel välja kolmest palast koosneva klaveritsükli „**Öine Gaspard**“ (luuletuste tõlked on allpool), mis portreerivad muusikas kolme poemi Bertrand'i samanimelisest luuletsüklist. Esimene osa „Ondine“ põhineb jutustusel veesügavikes elava printsessi armastusest maise noormehe vastu. Teine osa „Võllas“ maalib pildi võllapuus rippuvast poodust päikseloojangul. Kolmas osa „Scarbo“ jutustab hirmuäratavast käabusel, kes luupainajaliku olevusena keskööl ootamatult tuppa ilmub ning järsku sama mõistatuslikult haihtub. Raveli teos peegeldab eredalt tema sügavalt isikupärast kujundi- ja kõlamaailma, kus on nii gootilikku tumedust, Hispaania rütmikat kui romantiliste jutustuste ning poeesia mõju. Teos on näide 19. sajandil elujõu saanud programmilisest muusikast – muusika, mis põhineb etteantud sõnalisel programmil, süžeel. „Öine Gaspard“ pakub pianistile erakordseid tehnilisi väljakutseid (viimast osa „Scarbo“ kirjutades olevat Ravel soovitud ületada tehniliselt raskuselt vene helilooja Mili Balakirevi ülikeerukat pala „Islamei“).

Sarnaselt paljudele romantismiaja heliloojatele oli 20. sajandi tähtsamaid heliloojaid, Ungaris sündinud ja suure osa elust tegutsenud **Béla Bartók** (1881–1945) lisaks ka suurepärase pianist. Bartóki noorusaastatel tekkis kogu Euroopa muusikas suur huvi folkloori vastu, hakati koguma rahvaviise

ning uuriti oma päritolumaa rahvuskultuuri eri ilminguid. Nagu Eestis Mart Saar, Peeter Süda ja Cyrillus Kreek, käis Ungaris Bartók koos oma hea sõbra, helilooja ja etnomusikoloogi Zoltán Kodály'ga külades rahvaviise kogumas ja kohaliku eluga tutvumas. Neilt reisidelt saadud muljeid on kuulda ka Bartóki viiest palast koosnevas teoses „**Vabas õhus**”. Kuigi seda esitatakse tänapäeval üldjuhul tsüklina, nägi Bartók palu pigem eraldiseisvatena ning esitas neid ka ise tihti üksikutena. Esimene osa „Trummide ja vilepillidega” kasutab rahvaviisi „Gólya, gólya, gilice” („Kurg, kurg, turteltuvi”), samuti on seal kuulda šamaanitrumme, mis toob meelde põhjamaade folkloori. Teine osa „Barkarool” (žanr põhineb Veneetsia gondlilaulul) võiks, erinevalt hoogsatest romantilistest barkaroolidest, kujutada tasast retke öisel jõel mõnes Ungari maakohas. Kolmas osa „Torupillid” viitab teatavat tüüpi väikestele torupillidele, aga muusikas võib lisaks kuulda erinevate rahvapillide kõlasid. Eelviimane pala „Öömuusika” on teose kõige erilisem ja märkimisväärsem osa. Helilooja kirjeldab siin erinevaid öiseid loodushääli (linnud, tsikaadid, kärnkonnad), mis põimuvad koraaliviisi ning karjuseflöödigaga. Kokku moodustub unikaalne muusikaline sümbioos inimtunnetest ja ümbritsevast loodusest. Viimane osa „Ajujaht” kujutab efektselt adrenaliinirohket jahistseeni, mille esitamine nõuab pianistilt suurt virtuoossust ning vastupidavust.

Mihkel Poll

Aloysius Bertrand „Öine Gaspard“ (tõlkinud Malle Ruumet)

„Ondine“ („Undiin“)

...Mulle tundus
nagu oleksin ma kuulnud
ebamäärast viisi, mis võlus mu und.
Ja minu lähedalt kostvat sosinat
katkestas õrn ja kurb laulu hääl.
Ch. Brughot „Kaks geeniust“

„Kuula! Kuula! See olen mina, Ondine,
kes puudutab nende veetilkadega Sinu aknaklaase,
mida valgustavad kuu mornid kiired.
Näe, kuidas muareekleidis lossipreili
imetleb oma balkonil kaunist tähist ööd
ja imeilusat järve.

Iga veevoog on haldjas, kes ujub selles,
mis on nagu rada, mis suundub minu palee poole
ja minu loss on ehitatud voolavana järve põhja
ümbritsetuna tulest, maast ja õhust.

Kuula! Kuula! Minu isa peksab roheline oksaga krooksuvat vett
ja minu õed paitavad vahuste kätega värskaid rohusaari,
gladioolide ja vesirooside puhmastikke,
kus pilkavad vana nõtra paju
ja habemikku vanameest, kes püüab õngega kala.“

Ja lõpetanud oma vaikse laulu
anus ta mind vastu võtta sõrmus oma sõrmest,
et saada ta kaasaks, laskuda temaga

järve põhja lossi ja saada järvede kuningaks.

Kuid ma vastasin talle,
et armastan üht maist tütarlast,
mille peale ta tusatses
ja valas kurvastusest mõned pisarad;
kuid samas laksatas ta naerda
ja haihtus kevadises vihmahoos,
mis voolab valgete jugadena
mööda minu helesinineid aknaklaase.

„Võllas“

Mis näen ma seal
selle võlla ümber?
J. W. Goethe „Faust“

Ah! Mis on see, mida ma kuulen,
on see öine külm ja kriiskav tuul,
või on see poodu, kes ohkab teeristil asuvas võllas?

Või on see mõni kilk, kes laulab,
olles peitu pugunud samblasse ehk luuderohu,
millesse armu pärast on kängitsenud end mets?

Või on see mõni kärbes, kes lendab jahile
ja puhub oma jahisarve poodu kõrvade ääres,
mis on igaveseks jäänud tummadeks?

Või on see mõni sitikas,
kes korjab lennul ühe veritseva juukse
poodu paljaks jäänud pealaelt?

Või on see mõni ämblik, kes koob lepuuul musliini
kaelasidemeks tema kokkupigistatud kaelale?

See on tornikell, mis heliseb eemal linna müüridel
ja loojuv päike värvib punaseks horisondi ja poodu luustiku.

„Scarbo“

Ta vaatas voodi alla, kirstu -
- mitte kedagi.

Ta ei suutnud aru saada
kust oli ta tulnud ja kuidas
põgenenud.

E. T. A. Hoffmann „Öö muinasjutud“.

Oh, kui palju kordi olen ma sind kuulnud ja näinud, Scarbo,
kui keskööl kuu särab taevas nagu hõbe-eküü sinisel kangal,
mis on üle külvatud kuldsetest mesilastest!

Kui palju kordi olen ma kuulnud tema kõmisevat naeru
minu alkoovi hämaruses ja krigisemas ta küünt minu voodivaiba siidil.

Kui mitu korda nägin sind laskumas laest
ja keerlemas mööda tuba ühel jalal nagu värtnat,
mis on ära karanud nõia vokilt.

Kas uskusin ma siis sind kaduvat?
Kääbus kasvas minu ja kuu vahele
nagu gooti katedraali kell,
mille teravatipulisel mütsil väreleb hõbedane heli.

Kuid siis ta keha muutus sinakaks ja läbipaistvaks
nagu küünlavaha, ta nägu kahvatus
nagu kustuv küünal, – ja äkki ta haihtus.

Mihkel Poll on esinenud niisugustes mainekates saalides, nagu Londoni Wigmore Hall, Barbican Hall ja Queen Elizabeth Hall, Pariisi Filharmoonia suur saal, Peterburi Filharmoonia suur saal, Béla Bartóki nimeline rahvuslik kontserdisaal Budapestis, Stockholmi Berwaldhallen ja Tbilisi Kakhidze muusika- ja kultuurikeskus, ning ta on andnud kontserte paljudes Euroopa riikides, Kaukaasias, Venemaal ja USA-s. Poll on astunud solistina üles orkestritega nagu Birminghami Sümfooniaorkester, Sarasota Sümfooniaorkester, Eesti Riiklik Sümfooniaorkester, Läti Riiklik Sümfooniaorkester, Põhjamaade Sümfooniaorkester, Padeloup´ Orkester, Corinthian Orchestra, Neue Lausitzer Philharmonie, Braunschweig Staatskapelle, Magdeburgi Filharmoonikud, Norrbotteni Kammerorkester, Vanemuise Sümfooniaorkester, Norwichi Filharmooniaorkester, Lincoln Sümfooniaorkester, Pärnu Linnaorkester jt, ning teinud koostööd dirigentidega nagu Neeme Järvi, Eri Klas, Paul Mägi, Anu Tali, Olari Elts, Elena Schwarz, Anna-Maria Helsing, Mihhail Gerts, Mikk Murdvee, Michael Seal, Richard Laing, Matt Andrews, Jüri Alpernten, Toomas Vavilov, Toomas Kapten jt.

Poll on olnud Eesti Riikliku Sümfooniaorkestri resideerivaks artistiks. Ta on soleerinud kontsertreisidel koos ERSO ja Neeme Järviga Rootsis, Venemaal, Armeenias ja Gruusias. Samuti oli ta solistiks Põhjamaade Sümfooniaorkestri Euroopa-turneel Anu Tali juhatusel. Mihkel Pollil on ilmunud sooloplaadid firmadele Ondine (2009) ja DUX (2015), viimane sai 2016. aastal Eesti aasta parima klassikaalbumi tiitli. Ta on salvestanud Artur Lemba klaverikontserdi nr 1 koos Eesti Riikliku Sümfooniaorkestriga Neeme Järvi juhatusel firmale CHANDOS. 2020. aastal ilmus plaat firmale DUX, kus Mihkel Poll esitab Rahmaninovi ja Tubina klaverikontserte koos Eesti Riikliku Sümfooniaorkestriga Mihhail Gerts'i juhatusel.

Poll on aktiivne kammermuusik. Ta astub regulaarselt üles duos viiuldajast õe Mari Polliga. 2017. aastal ilmus neil CD firmale DUX, mis teenis kiitvaid hinnanguid ajakirjades BBC Music Magazine ja Gramophone. Koos tšellist

Henry-David Vareмага on neil aktiivselt tegutsev klaveritrio Poll-Varema-Poll, kellega on hiljuti astunud üles muuhulgas Berliini Kontzerthausis ja Hamburgi Elbphilharmonie's. 2021. aastal ilmus neil debüütplaad Eesti triomuusikaga firmale DUX.

Mihkel Poll alustas klaveriõpinguid Nõmme Muusikakoolis Helve Kuuskmanni juures, jätkas Tallinna Muusikakeskkoolis prof Ivari Ilja ja Maigi Pakri käe all, hiljem Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias prof Ivari Ilja klaveriklassis ja Guildhalli Muusika- ja Draamakoolis prof Ronan O'Hora juures. 2016. aastal sai ta doktorikraadi Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias prof Ivari Ilja klaveriklassis.

Poll on pälvinud preemiaid mitmetel konkurssidel, sh I preemia ja orkestri eripreemia Rina Sala Gallo rahvusvahelisel pianistide konkursil Monzas, Itaalias (2004), I preemia ja eripreemia Tallinna rahvusvahelisel pianistide konkursil (2006) ja I preemia Ferroli rahvusvahelisel pianistide konkursil Hispaanias (2006). Aastatel 2004, 2018 ja 2020 oli Mihkel Poll Eesti Kultuurkapitali helikunsti sihtkapitali aastapreemia laureaat ning 2013. aastal pälvis ta Vabariigi Presidendi Kultuurirahastu noore kultuuritegelase preemia.

OOTAME KUULAMA

N 18.04 kell 19.00 / EMTA orelisaal / tasuta

Doktorikontsert „Mosaiik“

Vittoria Ecclesia (klarnet)

Kaastegev Otto Hermann livari (elektroonika)

Kavas Aska, Nastari, Tommasini, McGonigal, Ortiz, Friberg, Ciarmatori, Wraggett, Withing, Magill, Brauneiss, Duane, Malcangi

R 19.04 kell 19.00 / EMTA suur saal / tasuta

Tallinna Uue Muusika Ansambel

Kavas Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia heliloomingu üliõpilaste

Farajianhamedani, Ereni, Grahvi, Shami, Dēliņši, Männiku, Scherbakova, Jaćimovići uudisteosed

R 3.05 kell 19.00 / EMTA suur saal / pilet 30 / 25 / 15 € Piletilevist

Klaveriõhtu

Ivari Ilja (klaver)

Kavas Beethoven, Brahms, Liszt, Chopin

N 9.05 kell 19.00 / EMTA suur saal / pilet 15 € Piletikeskusest*

Signum Quartet (Saksamaa)

Florian Donderer (viul), Anette Walther (viul), Xandi van Dijk (viola), Thomas Schmitz (tšello)

Kaastegevad EMTA üliõpilased

K 15.05 kell 19.00 / EMTA suur saal / pilet 15 € Piletikeskusest*

Meistrid laval

Mari Poll (viul), Mihkel Poll (klaver)

Kavas Respighi, Eller, Kõrvits, Bartók

*(üli)õpilased ja pensionärid tasuta

Postimees

EESTI MUUSIKA-
JA TEATRIAKADEEMIA

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia kontserdi- ja etenduskeskus

eamt.ee

emtasalid.ee

facebook.com/muusikaakadeemia

instagram.com/emta_ee

Palume lülitada mobiiltelefon hääletule režiimile.
Kontserdi salvestamine ja pildistamine ilma korraldaja loata
ei ole lubatud.

